

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

ÜZEMGAZDASÁGI MEGFONTOLÁSOK A SZARVASMARHATARTÁS KÖRÉBŐL

(KULIN SÁNDOR dr.

A HOZAM ÉS A TERMELESI ÉRTÉK ALAKULÁSA KÜLÖNBÖZŐ SÚLYRA HIZLALÁS ESETÉN

A fiatal marha jobb takarmányértékesülése miatt felmerül a kérdés, vajon nem célszerűbb-e a hústermelés növelése érdekében a növendék bikákat kisebb súlyra hizlalni?

A kérdés elbírálásánál abból indultunk ki, hogy a 40 kg élősúlyban született borjú takarmányszükséglete kisebb és nagyobb súlyra hizlaláskor.

	Keményítőérték (kg)	Emészthető fehérje (kg)
551 kg-ra hizlalva	2245	353
451 kg-ra hizlalva	1566	268

Jól látható tehát, hogy az 551 kg súlyra hizlalt marhánál 679 kg keményítőérték és 85 kg emészthető fehérje különbség mutatkozik.

Egy kg súlygyarapodáshoz szükséges:

551 kg súlyra hizlalás esetén	4,39 kg keményítőérték
451 kg súlyra hizlalás esetén	3,81 kg keményítőérték

A 40 kg élősúllyal beállított és 551 kg-ra hizlalt bika takarmányából — 451 kg súlyra hizlalás esetén — 589 kg élősúly termelhető. Így a kisebb súlyra hizlalás javára $(589 - 511 =)$ 78 kg többlet hústermelés jut.

A számítás közölt módja azonban a kérdés megvilágítása szempontjából megtévesztő. A számítás során ugyanis abból kell kiindulni, hogy minden gazdaságban csak meghatározott takarmányterület, illetve takarmány áll a szarvasmarhatartás rendelkezésére. Ezen a takarmányon változik — a hizlalási iránytól (kisebb vagy nagyobb súlyra történő hizlalás) függően — a szarvasmarha-állomány összetétele.

Számításainkban feltételeztük, hogy a gazdaságban 1000 kh redukált szántó áll a szarvasmarhatartás rendelkezésére, amelyen 1 236 211 kg keményítőérték és 180 643 kg emészthető fehérje termeszthető. A tehenek átlagsúlya mindkét számításnál 600 kg. A tehenenkénti átlagos évi tejhozam 2500 kg, 85% a borjúsziporulat és 25% a selejtezés. (A hízó üszők végsúlya mindkét esetben 451 kg.)

Az állomány összetétele:

	451 kg-ra hizlalt bikák esetében (db)	551 kg-ra hizlalt bikák esetében (db)
Tehén	331	321
Selejt borjú	42	41
Pótláshoz szükséges üsző	236	225
Hízó üsző	33	32
Szopós üsző	22	21
Üsző, választástól 1 évig,	50	48
Szopós bika	29	28
Bika, választástól 1 évig	66	64
Hízó bika	121	117
Selejt tehén	83	80
Összesen	1013	977

A termelés alakulása:

	451 kg-ra hizlalt bikák esetében	551 kg-ra hizlalt bikák esetében
Tej	827 500 kg	802 500 kg
Fiatal hús	68 882 kg	77 637 kg
Selejt tején	50 174 kg	48 360 kg
Összes hústermelés	119 056 kg	125 997 kg
Összes termelési érték	5 430 213 Ft	5 646 814 Ft
Összes közvetlen költség	1 086 391 Ft	1 088 716 Ft
1 kh redukált szántóra jutó megtisztított ter- melési érték	4 344 Ft	4 558 Ft

Az 1 kh redukált szántóra jutó megtisztított termelési értéktöbblet (4558—4344) 214 Ft.

A kisebb súlyra hizláló üzem 25 000 kg-mal termel több tejet, viszont 6941 kg-mal kevesebb húst. A fiatal marhahús 8755 kg-mal kevesebb, a selejt tehén pedig 1814 kg-mal több.

Az 551 kg, illetve 451 kg súlyra hizláló szarvasmarhatartó gazdaság között csak abban az esetben jönne létre jövedelmi egyensúly, ha a jobb húsmínőséget figyelembe vennék és a 451 kg-os extrém minőségű bikák súlykilogrammonkénti árát 6 Ft-tal (19 Ft helyett 25 Ft/súlykilogramm) felemelnék.

Megjegyezzük, a számításunkban feltételeztük, hogy az értékesítésre kerülő 551 kg-ra hizlalt bikák 35%-a extrém A, 34%-a extrém és 31%-a I. osztályú minőségű. Ezen az alapon a mérlegelt átlagár 21,75 Ft súlykilogrammonként. A 451 kg-ra hizlalt bikáknál — feltételezésünk szerint — 70% az extrém, 30% I. osztályú (extrém A minőség nincsen). Ez esetben az átvételi ár súlykilogrammonként (mérlegelten) 18,70 Ft.

A jövedelmezőség a minőségi osztályokba való besorolás szerint nagy-

mértékben változhat. (Fiatal bikákból nagyobb százalékot lehet extrém minőségben értékesíteni.)

Nagy tejhozamú tehenek esetében némileg javul a jövedelmi helyzet a kisebb testsúlyra hizlalás javára. Így pl. 4000 kg tejhozamú teheneknél a következőképp alakulnak az előbbi adatok:

Az állomány összetétele:

	451 kg-ra hizlalt bikák esetében (db)	551 kg-ra hizlalt bikák esetében (db)
Tehén	301	290
Selejt borjú	39	37
Pótláshoz szükséges üsző	215	207
Hízó üsző	30	29
Szopós üsző	21	20
Üsző, választástól 1 évig	47	45
Szopós bika	26	25
Bika, választástól 1 évig	61	59
Hízó bika	110	106
Selejt tehen	75	72
Összesen	925	890

A termelés alakulása:

	451 kg-ra hizlalt bikák esetében	551 kg-ra hizlalt bikák esetében
Tej	1 204 000 kg	1 160 110 kg
Fiatal hús	62 694 kg	70 287 kg
Selejt tehen	45 338 kg	43 524 kg
Összes hústermelés	108 032 kg	113 811 kg
Összes termelési érték	6 694 510 Ft	6 797 744 Ft
Összes közvetlen költség	1 465 860 Ft	1 410 357 Ft
1 kh redukált szántóra jutó megtisztított termelési érték	5 229 Ft	5 387 Ft

Ez esetben a különbség 158 Ft a nagyobb súlyra hizlalás javára.

A kisebb súlyra hizlaló üzem 44 000 kg tejjel termel többet, viszont 5779 kg hússal kevesebbet állít elő. (Fiatal marhából a termelés 7593 kg-mal kevesebb, selejt tehénből 1814 kg-mal több.) A kisebb súlyra hizlalás akkor lenne jövedelmi egyensúlyban a nagyobb súlyra hizlalással, ha a 451 kg-ra hizlalt bikák árát 4,90 Ft-tal (19 Ft helyett 23,90 Ft/súlykilogramm) fel-
emelnék.

Számításaim arról győznek meg, hogy a kisebb súlyra hizlalás csak nagy hozamú tehenészetekben, megfelelő árszínvonal és elegendő olcsó fehérjeabrak esetén versenyezhet jövedelmezőségben a nagyobb (551 kg) súlyra hizlalással.

**A KISEBB ÉS A NAGYOBB TESTSÚLYÚ TEHÉN TARTÁSÁNAK
GAZDASÁGI ÖSSZEHAJONLÍTÁSA**

Termelési vizsgálatok szerint ugyanazon fajtához tartozó tehenek közül a nagyobb testsúlyú átlagban több tejet ad, mint a kisebb testsúlyú. Előnyös a nagyobb testsúly a hízómarha-előállítás szempontjából is. A nagyobb testsúly hátránya a több életfenntartó takarmányszükségletben jelentkezik. Feltételezzük, hogy a 700 kg élősúlyú tehén 200 kg-mal ad több tejet, mint az 500 kg élősúlyú. Ez esetben a többlethozam értéke szembeállítva a magasabb életfenntartó-szükséglet és a többlettej előállításának takarmányköltségével, a következő eredményt adja:

Többletbevétel:

A nagyobb testsúlyú tehén többlet tejtermelése	
200 kg tej, à 3,90 Ft	780,00 Ft

Többletkiadás:

A 700 kg testsúlyú tehén többlet életfenntartó takarmányszükséglete (az 500 kg testsúlyú tehénnel szemben)	182,5 kg k. é.	21,9 kg e. f.
200 kg tejtöbblet előállításához szükséges takarmány	54,0 kg k. é.	12,0 kg e. f.
Összes többlet takarmányszükséglet	236,5 kg k. é.	33,9 kg e. f.
Többlet takarmányozási költség	236,5 kg k. é. à 2,28 Ft*	539,22 Ft
A több (200 kg) tej gépi fejési költsége, à 0,20 Ft		40,00 Ft
Összes többletköltség		579,22 Ft
<i>Különbség a nagyobb testsúlyú tehén javára</i>		200,78 Ft

E számítás szerint a nagyobb testsúlyú tehén 200 Ft-tal termel gazdaságosabban, mint a kisebb súlyú.

A számítás, noha kézenfekvőnek látszik, mégis megtévesztő, mert egy tehenre számítjuk és nem az üzem egésze szempontjából mérlegelünk.

A kérdés reális megítélése érdekében ismét abból kell kiindulni, hogy minden gazdaságban meghatározott terület (takarmány) áll a szarvasmarhatartás rendelkezésére.

Aszerint, hogy a tehenek testsúlya és tejtermelése nagyobb vagy kisebb, változik a várható tehenlétszám, a várható borjúszaporulat, az álló-

* A vizsgált 6 Állami gazdaság 1966. évi adata szerint 1 kg keményítőérték költsége 2,28 Ft.

mánypótláshoz szükséges üszőállomány, valamint a selejt és a hízó növények száma. Megváltozik tehát az egész állományforgó. Az állományforgó változásának megfelelően változik természetesen a termelés is, mind a tejhozamban, mind a fiatal és selejt marha hústermelésében.

A kérdés számszerű megközelítése céljából feltételeztük, hogy egy gazdaságban 1000 kh redukált szántóterület áll a szarvasmarhatartás rendelkezésére, amelynek hozama:*

1 236 211 kg keményítőérték,
180 643 kg emészthető fehérje.

A megadott takarmánybázisra az *állományösszetétel* az alábbiak szerint alakul (85% borjazás és 25% tehénselejtezés esetében):

	500 kg-os átlagos tehén-súly, 2800 liter tehenenkénti tejhozam feltételezése mellett (db)	700 kg-os tehén-súly, 3000 kg tehenenkénti tejhozam átlagos 3000 kg tejhozam
Tehén	332	301
Selejt borjú	42	39
Pótláshoz szükséges üsző	237	215
Hízó üsző	33	30
Szopós üsző	22	21
Üsző, válogatástól 1 évig	50	47
Szopós bika	29	26
Bika, válogatástól 1 évig	66	61
Hízó bika	121	110
Selejt tehén	83	75
Összesen	1015	925

A termelés alakulása:

	Az 500 kg súlyú teheneknél (kg)	A 700 kg súlyú teheneknél (kg)
Tej	929 600	903 000
Fiatal hús	80 252	73 073
Selejt tehén	42 455	52 313
Összes termelési érték 1968. évi árakon	6 087 106,50 Ft	6 008 339,70 Ft

Közvetlen költség:

	Az 500 kg súlyú teheneknél (kg)	A 700 kg súlyú teheneknél (kg)
Munkabér + közteher	1 063 477 Ft	1 052 140 Ft
Amortizáció	391 760 Ft	415 380 Ft
Vásárolt abrak	86 066 Ft	72 345 Ft
Egyéb	9 387 Ft	9 234 Ft
Közvetlen költség összesen	1 550 690 Ft	1 549 099 Ft

* A vizsgált 6 állami gazdaság takarmányterületének százalékos megoszlása és 1966. évi átlag-termése alapján.

	Az 500 kg súlyú teheneknél (kg)	A 700 kg súlyú teheneknél (kg)
1 kh redukált szántóra jutó megtisztított termelési ér- ték	4536 Ft	4459 Ft

A hozamokat 1 kh redukált szántóra vetítve lényegtelen különbség mutatkozik a könnyebb testsúlyú tehenek javára (77 Ft/kh redukált szántó).

Ha a nagyobb testsúlyú tehenek kevesebb fajlagos munka- és általános költségét is számításba vesszük, *a mérleg a nagyobb testsúlyú tehenek javára billen.*

A számítás főként az eltérő testsúlynak az állományforgóra gyakorolt hatására, illetve arra hívja fel a figyelmet, hogy különböző testsúlyú teheneknél a termelt termékek (tej, fiatal marha, selejtmarhahús) hogyan oszlanak meg.

MUNKAMEGOSZTÁS A SZARVASMARHATARTÓ GAZDASÁGOK KÖZÖTT

A vizsgált üzemekben a szarvasmarhatartás (tejtermelés, tenyésztés, hizlalás) a mezőgazdasági területnek mintegy 40%-át köti le. A termelés gazdaságosságának szempontjából nem közömbös ennek a nagy területnek kedvező hasznosítása. A kedvező hasznosítást — kis területről sok állati termék előállítását — mindenekelőtt akkor biztosíthatjuk, ha szocialista nagyüzemeinkben helyesen választják meg és helyesen méretezik a követendő szarvasmarhatartási irányt.

A szakosítás és a koncentráció — az állattartás vonatkozásában — nemcsak a költségek csökkentése, de a hozamok növelése nézőpontjából is döntő jelentőségű, feltéve, hogy a gazdaságok között ésszerű munkamegosztást alakítunk ki.

A szarvasmarhatartási irányok helyes kialakításához jó segítséget ad annak felmérése, hogy a gazdaságok 1 kh főtakarmányterületre mennyi tejet, illetve húst termelnek. Kutatásaink ugyanis egybehangzóan igazolják, hogy a takarmányterületre jutó állati termelés és tiszta hozam között a legszorosabb összefüggés van. Ezeken az adatokon kívül ismernünk kell a különböző takarmányfélék átlagos hozamát és a hozamok emelésének reális lehetőségeit is. Mindezeket figyelembe véve reális alapokon megvalósítható az üzemek közötti munkamegosztás.

Расчеты автора доказывают то, что откорм до небольшого веса может соревноваться по доходности с откормом до более большого веса только в скотоводстве с высокой продуктивностью, в случае соответствующего уровня цен и достаточного количества дешевых белковых концентратов.

Расчеты свидетельствуют и том, что молоко и мясо ожидаемое от поголовья коров с более высоким средним весом более рентабельны, чем от поголовья коров с меньшим весом.

A
nak el
tekin
felelő
jöttek
munka
gépesít

A
határo
Ennek
igényt
lyást.
nyok

E
terme
olyan
melés

M
ekben
sem m
sem)
ségüz
megg
teinel

A
melős
42 te
ladta

2 Gaz